

A biológia könyvtári gondozása hazánkban

HORVÁTH TIBOR

Egy szakterület könyvtári gondozásának vizsgálata három részből tevődhet össze. Először a szakterületet szükséges elemezni, a „piacot”: a kutatás területeit, intenzitását, szervezetét, a foglalkoztatott kutatói és egyéb személyzetet, stb. Tehát nem igénykutatást kell végezni elsősorban, amely a kutatás személyi-szubjektív oldalát vizsgálja, hanem az objektív tárgyi tényezők elemzése szükséges.

Másodszor vizsgálni kell a szakirodalmi bázist. Végül a szolgáltatásoknak azt a rendszerét, amely a szakirodalmi bázisra épülve az adott szakterületen biztosítja a hatékony hírcirkulációt.

Jelen dolgozat a szolgáltatásokat nem elemzi, azon egyszerű oknál fogva, mert Magyarországon nincsenek biológiai szakirodalmi szolgáltatások. Ami van, az az általános könyvtári, esetleg tájékoztatási funkció mechanikus jelentkezése a biológiában, és nem célirányos szolgáltatás. Csírájában jelentkezik ugyan egy-egy szolgáltatási típus (pl. enzimológiai szakirodalmi dokumentáció az MTA Biokémiai Intézetében), de ezek egyéni kezdeményezések eredményei. Elemzésüket tehát mellőzzük.

I. A kutatás hazai helyzetképe

1. Általában

A biológiai kutatás hazai helyzetével az MTA 1966. március 23-i összes-ülésén foglalkozott, ezt megelőzően az MTA Biológiai Osztály vezetősége értékelte az utóbbi húsz év biológiai kutatásait, továbbá tervet készítettek a kutatások fejlesztésére. Ezekről *Straub F. Brunó* akadémikus számolt be.¹ A szempontunkból fontos mondatokat idézem az alábbiakban.

„...A biológia nálunk egyenlőtlenül fejlődött, és éppen azok a tudományágak, amelyek világszinten a legnagyobb haladást mutatták, nálunk nem fejlődtek kielégítően...”

„A meglévő intézmények — és ez alatt elsősorban az oktatást, az egyetemi képzést és a tudományszervezést értem — gátolják az új kifejlődését...”

„A Biológiai Csoport, illetve Osztály célul tűzte ki az erők koncentrációját és a korszerű kutatásokban mutatkozó hiányok kiküszöbölését...”

„Tervbe vette a széles bázissal, nemzetközi elismeréssel rendelkező botanika és zoológia támogatása mellett a biokémia, biofizika, növényélettan fokozott fejlesztését. A biokémia és a genetika területén már egy-egy nem széles kutatási

profilú önálló intézettel rendelkeznek, míg a biofizika és növényélettani kutatások kifejlesztése érdekében önálló kutatócsoportot hozott létre..., melynek intézeti fejlesztése folyamatban van.”

A fenti idézetekből kiderül, hogy reálisnak tűnik a biológiai kutatások fel-futtatása a következő években. Az MTA a biológiai kutatások középpontjává a Szegeden létesítendő intézeteket szándékozik tenni. A szegedi kutatóközpont létrehozásával az intézeti kutatók létszáma több mint kétszeresére fog emelkedni, a kutatóintézetek száma 9 lesz, ebben a tekintetben a természettudományok közül a biológia fog rendelkezni a legtöbb kutatóintézettel, az intézeti kutatói létszámot tekintve pedig a második helyre kerül a földtannal együtt, feltéve, hogy a többi természettudomány csak a jelenlegi ütemben fejlődik az említett adatok tekintetében.

De a biológiai kutatásoknak nagyarányú fejlődésére lehet számítani az egész világon. Szakemberek szerint az elkövetkezendő években a biológia forradalma alakítja át a tudományok képét, mint századunk első évtizedeiben a fizikai felfedezések tették. A. M. Weinberg, az azóta híressé vált Weinberg-report szerzője egyik legutóbbi tanulmányában² az összes kutatásokban az orvosi biológiai kutatásokat helyezi az első helyre.

A hazai biológiai kutatásoknak van egy sajátossága. Egy intézet egy, legfeljebb egy-két témát kutat. Az MTA Biokémiai Intézete pl. tíz éve egyetlen enzim, a foszfoglicerinaldehid-3-foszfát dehidrogenáz kémiai szerkezetét és biológiai funkcióit vizsgálja. A kutatószervezés ezzel igyekszik a világszínvonalat biztosítani. A szegedi kutatóközpont szintén intézetenként egy-két témát fog kutatni, hat-tíz létszámú csoportokban. A könyvtárak számára ez azt jelenti, hogy világszintű, teljesen önálló kutatómunkát szükséges támogatniuk. Néhány részletkérdésben eszközölt kutatói mélyfúrás azonban magával húzza a biológia egészét. A szakirodalmi ellátást tehát ehhez kell meghatározni.

Meg kell jegyezni, hogy az alkalmazott területeken ez a kutatási metodika nem annyira divatos. A KOKI-ban pl. több témát kutatnak párhuzamosan, sőt, egy kutatónak egyszerre több témája is lehet. A kutatási gyakorlat tehát meglehetősen sokféle, zömében azonban a kevés téma alapos kutatása jellemző.

A biológiai kutatások nagyarányú fejlesztésének tervébe illeszkedik be a szegedi kutatóközpont létesítése. Az MTA Elnöksége a beruházási programot elfogadta. Szegeden négy intézetet állítanak fel, biokémiai, biofizikai, genetikai és növényélettani kutatásokra. A kutatók tervezett létszáma 150 lesz, a segédszemélyzet kb. 350. A laboratóriumokat egyetlen épületben helyezik el. Az intézetek a tervek szerint 1970-ben kezdik meg működésüket. A szegedi egyetemen ennek megfelelően erősíteni fogják a biológusképzést is.

2. A kutatás számszerű adatai

a) A kutatói létszám

Az adatok az 1964. évre vonatkoznak, az ezt követő évekről még nem tettek közzé jelentést.³ Nagyságrendben azonban az 1964. év számadatai a mai napig nem változtak. Összevetésül közöljük a tudományos kutatók, szűkebben a természettudományi kutatók létszámadatait is.

		Intézeti	Tanszéki		Összes
			ebből		
			oktató	tansz. kut.	
Kutató összesen		5794	6600	545	12 939
ebből	term. tud.-i kutató	933	1561	182	2676
	biológiai kutató	68	321	61	450

A tanszéki oktatók idejük jelentős részét oktatással töltik, s csak kb. 34%-ában kutatnak. A 450-es összlétszám mégis reális, mert az oktatói munka éppúgy szakirodalmi ellátást igényel, mint a kutatás.

A táblázatban nem szerepelnek a más területeken (orvostudomány, mezőgazdaság, stb.) foglalkoztatott biológusok. A tényleges létszám tehát nagyobb Minden intézeti biológusra 1,2 egyéb személyzet jut.

Minden tanszéki biológusra 0,7 egyéb személyzet jut. Egyéb személyzetten a kutatásban részt vevő segédszemélyzet értendő, pl. laboráns, fotós, stb.

A biológia szakos középiskolai tanárok létszáma:

	1963—64-es tanév	1964—65-ös tanév
Egyszakos	65	52
Kétszakos	728	839
Összesen	793	981

Az általános iskolai tanárookra megbízható adatok nincsenek.

Mindent egybevetve a biológiában (határterületeket nem számítva) kb. 1300 szakemberrel lehet számolni, ebből 450 kutató. Az egyetemi hallgatók létszáma erősen ingadozik, a számadatok bizonytalanok. Létszámuk százaz nagyságrendekben mozog.

b) Kutatási helyek

Az adatok szintén 1964-re vonatkoznak.

		Kutatóintézet	Tanszék	Egyéb hely
Összes hely		129	675	109
ebből	természettudományi	21	157	4
	biológiai	5	43	2

Az 5 biológiai kutatóintézet mindegyike az MTA felügyelete alá tartozik.
A 43 tanszék felügyeleti szervei:

MM:	26, ebből 6 az MTA tudományos irányítása alatt
EÜM:	16, ebből 5 az MTA tudományos irányítása alatt
FM:	1, ez az 1 az MTA tudományos irányítása alatt
Összesen	43, ebből 12 az MTA tudományos irányítása alatt

c) *Anyagi ráfordítás*

Kutatásra fordított összeg összesen:	2503,1 millió Ft
Ebből természettudományi kutatásra	366,3 millió Ft
Ebből biológiai kutatásra	41,2 millió Ft

A biológiai kutatások forintösszege a természettudományi kutatások ráfordításainak 11,2%-a, az összes kutatások 1,7%-a.

Ez az összeg jelentősen emelkedni fog, mivel — mint láttuk — a kutatások nagyarányú fejlesztése várható, másrészt mert az egy kutatóra eső ráfordítás jelenleg „a biológiában messze elmarad más kísérleti és alkalmazott kutatások mögött.”⁴

II. *A szakirodalmi bázis*

Miután nyilvánvalóvá vált a biológiai kutatások súlya, néhány ténnyt kell leszögeznünk.

Magyarországnak nincs országos természettudományi könyvtára.

Magyarországnak nincs biológiai könyvtára sem, amely nemesak helyi igények kielégítését szolgálja.

A szakirodalom azonban szükséges a kutatásokhoz és egyébként is. A továbbiakban tehát a szakirodalom vizsgálatára szorítkozunk.

1. *Folyóiratok*

A kérdés vizsgálatára a következő módszert alkalmaztuk. Az *Ulrich's Periodical Directory* II. kiadása alapján (a továbbiakban UPD) előállítottuk a biológia és a határterületek folyóiratainak jegyzékét. Ezt összehasonlítottuk a *Kurrens Külföldi Folyóiratok a Magyar Könyvtárakban* c. lelőhelyjegyzék 1966. évi kiadásával. (Ez úton szeretnék köszönetet mondani *Pongor Márta* tanítványomnak, aki az adatok összegyűjtésében segítségemre volt.) Magyar folyóiratokat nem vizsgáltunk, ezek nyilván bárhol elérhetők.

E módszernek számos problémája van. Mindenekelőtt nem mondhatjuk, hogy az UPD tartalmazza a világ valamennyi folyóiratát. Másodszor a magyar lelőhelyjegyzék bizonyosan nem tartalmazza a hazánkba beérkező folyóiratokat még közelítő teljességgel sem. Néhány nagykönyvtár kivételével nem dolgozza fel az ajándékba kapott és csere útján beérkezett folyóiratokat. Ennek ellenére a vizsgálatot elvégeztük, feltéve, hogy pontos bázisadatokkal a végső eredmény lényege szerint nem változott volna. Nehéz volt megállapítani azt is, hogy mit tekintünk biológiai folyóiratnak. A „biology” tárgyszó mellett a UPD alábbi tárgyszavait is figyelembe vettük: biochemistry, biophysics, botany, entomology (rovartan) microbiology, microscopy, paleontology, zoology. A biológiát tehát a legtágabb jelentésében fogtuk fel. Az anthropology tárgyszót elhagytuk, ugyanis ez („human”, illetve „social” jelzővel ellátva) néprajzot jelent az angolban, míg a „fizi-

kai” antropológia periodikái más tárgyszavak alatt található. A microscopy egyaránt tartozik a kémiához és biológiához.

A módszer problematikus voltának érzékeltetése után az eredményt a következőkben lehet összefoglalni.

Az UPD szerint 714 biológiai folyóirat van. (Cím.) Ebből hazánkba beérkezik 346 cím, 48,5%. Nem érkezik be 368.

Az adatok részletesen a következők.

	Az UPD- ben szerepel (Cím)	Ebből beérkezett (Cím)	Az UPD %-ában	A beérkezett címek %-ában
Biológia	251	137	54,6	39,6
Biokémia	38	24	63,0	6,9
Biofizika	9	4	44,5	1,2
Botanika	154	67	43,5	19,4
Entomológia	81	25	30,4	7,2
Mikrobiológia	24	16	66,6	4,6
Mikroszkópia	12	8	66,6	2,3
Paleontológia	24	16	66,6	4,6
Zoológia	121	49	40,5	14,2
Összesen	714	346	48,5	100,0

A beérkező 346 cím elegendő lenne, hiszen jó válogatás esetén lehetnek ezek a legjelentősebb folyóiratok. Kevésbé hízelgő a helyzetkép, ha könyvtáranként nézzük. Az alábbi táblázat ezeket az adatokat tünteti fel.

Szakterület Könyvtár	Biológia	Biokémia	Biofizika	Botanika	Entomo- lógia	Mikrobiol.	Mikrosz- kópia	Paleont.	Zoológia	Össz.	Ku- mu- lált összeg
	B5 OMgKDK	42	10	2	37	16	7	1	—	10	125
B3 MTA Könyv- tára	40	7	3	18	7	7	4	6	20	112	237
D2 Debreceni Orvostud. Egyet. K.	46	7	1	1	—	7	3	—	1	66	303
Sz2 Szegedi Orvos- tud. Egyet. K.	37	12	2	3	—	6	1	—	—	61	364
G1 Agrártud. Egyet. Gödöllő	15	1	1	18	5	8	1	—	7	56	420

Szakterület Könyvtár	Biológia	Biokémia	Biofizika	Botanika	Entomológia	Mikrobiol.	Mikroszkópia	Palaeont.	Zoológia	Össz.	Kumulált összeg
	B13 BOTE Könyvtára	36	5	—	1	—	2	—	—	—	44
T3 MTA Biol. Kut. Int. Tihany	22	6	—	7	—	—	3	—	6	44	508
B1002 Term. tud. Múzeum	5	1	—	12	3	—	—	7	14	42	550
P10 Orvostud. Egyet. Pécs	27	2	2	—	—	—	2	—	1	34	584
Hálózatával együtt	49	15	2	—	—	1	5	—	3	75	625
B38 MTA Genetikai Int.	13	1	—	14	—	3	—	—	—	31	656
B303 MTA KOKI	21	6	—	—	—	—	3	—	—	30	686
B503 Kertészeti és Szőlészeti Főisk. - Kat.	3	1	—	20	4	2	—	—	—	30	716
D1 KLTE Kvt. Debrecen	9	6	1	6	1	2	—	—	1	26	742
Hálózatával	21	16	1	38	1	2	1	3	4	87	803
B33 MTA Biokém. Int. K.	7	13	2	1	—	—	—	—	—	23	826
Mv3 MTA Mezőgazd. Kvt. Martonvásár	1	2	—	17	1	—	—	—	1	22	848
B2 ELTE Kvt.	7	—	1	2	1	1	—	1	3	16	864
Hálózatával	52	14	1	41	1	11	6	13	14	153	1001
B833 Orsz. Közegészségügyi Int.	4	3	—	1	1	3	—	1	1	14	1015

Szakterület Könyvtár	Biológia	Biokémia	Biofizika	Botanika	Entomológia	Mikrobiol.	Mikroszkópia	Palaeont.	Zoológia	Össz.	Kumulált összeg
	B633 Földtani Intézet K.	—	—	—	2	—	—	1	8	—	11
Szl JATE Kvt. Szeged	2	—	2	2	—	1	—	—	2	9	1035
Hálózatával	10	—	2	16	—	2	2	2	2	36	1062
Egyéb Bp.-i kvtár	200	137	5	58	17	64	18	9	15	523	1585
Egyéb vidéki kvtár	79	3	—	94	18	16	13	14	28	265	1850
Összesen:	703	260	22	399	74	141	62	63	126	1850	

A táblázatban a folyóiratok száma 1850. Azért, mert itt nem folyóiratcímek ben, hanem a megrendelt folyóiratok számában kaptuk az összeget. Beleszámítottuk tehát a duplikált rendelkezéseket is.

A táblázatból kiderül, hogy néhány könyvtár jelentős folyóiratanyaggal rendelkezik. A folyóiratoknak azonban majdnem fele (43%) szóródik az egyéb könyvtárakban. Tehát nem eléggé koncentrált ahhoz, hogy szakirodalmi szolgáltatásoknál számításba lehessen venni.

A szakirodalom szóródására jellemző az is, hogy a nagyobb mennyiségű biológiai folyóiratot beszerző könyvtárakban ez az anyag — gyűjteményükhöz képest — a szóródásban levő anyaghoz tartozik: határterületi anyagként jelentkezik. (OMgKDK, orvosi könyvtárak) Külön meglehetősen az MTA Központi Könyvtárának előkelő helyezése. Természetesen külön elemzést igényelne, hogy egy ókortudományi, nyelvészeti, tudományszervezési szakkönyvtárban mi lesz a gyűjtőkörtől idegen, sok biológiai folyóirat sorsa. Illetve revízió alá kell venni az állománygyarapítási politikát minden olyan helyen, ahol logikátlan kinövések jelentkeznek a gyűjtésben.

A táblázat egyébként bizonyítja, hogy eléggé esetleges a biológiai folyóiratok feltűnése a legkülönbözőbb rendű-rangú, típusú könyvtárakban.

Ilyen körülmények között nem lehet csodálkozni a duplikáció ijesztő nagyságán sem: országos átlagban 5,3 a mérőszám. Azaz minden biológiai folyóiratot átlag 5,3 példányban járatnak Magyarországon. Ugyanakkor, amikor a létező folyóiratok 51,5%-a egyáltalán nem kerül hozzánk.

Nem lehet állítani, hogy más szakterületeken is hasonló mértékű lenne a duplikáció. Azt sem lehet tudni, hogy ha a magyar lelőhelyjegyzék teljesebb lenne, így megbízhatóbb elemzést tenne lehetővé, a folyóiratok számának növekedésével csökkenne-e a duplikáció, vagy fordítva, még nagyobbak mutatkoznának.

A duplikációnak érthető okai vannak: komoly biológiai könyvtár hiányában minden intézmény önellátásra rendezkedik be. És hiába kérkedünk örökösen azzal, hogy a mi könyvtárügyünk országos rendezést kapott valamikor, amelynek során egységes elvek szerinti szervezetét alakították ki, a könyvtárközi együttműködés olyannyira gyenge, hogy csak a duplikáció árán lehet a szakirodalom minimumát biztosítani.

A duplikáció részletes adatai egyébként a következők.

	1 példányban jár	2 példányban jár	3—5 péld. ban jár	6—10 példányban	10 péld. fölött
Biológia	37	16	44	23	17
Biokémia	1	2	6	6	9
Biofizika	1	—	1	2	—
Botanika	14	10	15	16	12
Entomológia	15	2	3	3	2
Mikrobiológia	2	1	3	7	3
Mikroszkópia	1	1	2	3	1
Paleontológia	4	1	8	3	—
Zoológia	24	8	13	3	1
Összesen	99	41	95	66	45
%-ban összesen	29	12	27	19	13

Nem érdektelen a folyóiratok területi hovatartozását sem megvizsgálni. Kiderül ebből, hogy a nyugati folyóiratok vezetnek. Ez a tény még inkább komoly problémává teszi a duplikációt.

Nyelvi tekintetben magasan az angol dominál.

A származás adatai részletesen az alábbiak:

	Biológia	Biokémia	Biofizika	Botanika	Entomológia	Mikrobiológia	Mikroszkópia	Paleontológia	Zoológia	Összes	%-ban
USA	31	11	2	9	—	1	2	4	9	69	19,9
NSZK	21	1	1	10	3	1	2	3	6	48	13,9
Anglia	17	2	—	7	7	2	1	1	2	39	11,3
Franciaország	8	—	1	3	2	1	2	1	2	20	5,8
NDK	7	—	—	3	3	1	—	—	6	20	5,8
Szovjetunió	2	1	—	2	1	1	—	—	1	8	2,3

	Biológia	Biokémia	Biofizika	Botanika	Entomológia	Mikrobiológia	Mikroszkópia	Paleontológia	Zoológia	Összes	%-ban
Kanada	2	—	—	2	2	1	—	—	1	8	2,3
Olaszország	2	—	—	—	—	1	—	1	—	4g	1,2
Egyéb nyugati	19	2	—	18	4	2	1	1	12	59	17,0
Egyéb népi dem.	18	4	—	6	2	3	—	3	8	44	12,7
Egyéb tengeren túli	10	3	—	7	1	2	—	2	2	27	7,8
Összesen	137	24	4	67	25	16	8	16	49	346	100,0

2. Könyvek

A helyzetkép megállapításához a magyarországi könyvtárak 1965. évi külföldi beszerzéseinek elemzése szolgált. Erre a célra a *Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzékét* használtuk fel. A biológiát ezúttal is tágan értelmeztük. bár az OGYJ eltérő osztályozása nem tette lehetővé, hogy a biológia fogalmi terjedelme teljesen azonos legyen azzal, amellyel a folyóiratok esetében operáltunk. Az OGYJ szakbeosztását megtartottuk. Megjegyzendő, hogy ezt a módszert először Berezky László alkalmazta a társadalomtudományi állománygyarapodást elemző, még publikálatlan tanulmányában, amely az OKDT 1966. évi pályázatán első díjat nyert.

1965-ben Magyarországra 4328 külföldi biológiai tárgyú könyv érkezett. (Figyelmen kívül hagyjuk a duplikált beszerzéseket.) A 4328 könyvön 177 könyvtár (!) osztozott. Az adatok részletezése az alábbi.

	Művek száma	Az összbbszerzések %-ában
Paleontológia	208	4,8
Biol. ált.	237	5,5
Antropológia	78	1,8
Genetika	245	5,7
Morfológia és fiziológia	260	6,0
Mikrobiológia, sejttan	508	11,7
Biokémia, biofizika	1250	28,9
Kísérleti és matematikai biológia	289	6,7
Botanika	617	14,2
Zoológia	637	14,7
Összesen	4328	100,0

E művek 63%-a Budapestre érkezett (2716 mű).

Ha a közel négy és félezer könyv nem is mondható kifogástalan ellátottságnak, megközelítőleg elég lenne ésszerű válogatással.

A baj azonban ott van, hogy ezek a művek szinte teljes egészükben szórásban vannak, s nehéz lenne könyvtárat találni, amely ebből megnyugtató mennyiséget tudna magáénak. Az irodalom szóródására szolgáljanak az alábbi adatok.

108 könyvtár szerzett	1—10 művet, de összesen a teljes beszerzés 14%-át
51 könyvtár szerzett	10—50 művet, de összesen a teljes beszerzés 24%-át
9 könyvtár szerzett	50—100 művet, de összesen a teljes beszerzés 13%-át
4 könyvtár szerzett	100—200 művet, de összesen a teljes beszerzés 12%-át
5 könyvtár szerzett	200 mű felett, de összesen a teljes beszerzés 37%-át

A mellékelt táblázat mutatja azt a 19 könyvtárat, amelyben némileg koncentráltak a művek, a teljes irodalomnak 62%-a.

A duplikációt könyvek esetén nem mutattuk ki, mivel az OGYJ-ben a többes beszerzések ugyanazon füzet tárgyidőszakára vonatkoznak. Ugyanakkor a duplikáció könyvek esetén másként értékelendő jelenség. Ugyanis a természettudományok területén a könyv elsősorban nem publikációs forma, hanem munkaeszköz. Bizonyos művek magas duplikációja tehát nemcsak érthető, hanem kívánatos is.

Lássuk a beérkező biológiai művek adatait (a 352. lapon).

III. Néhány tanulság

A beérkező biológiai dokumentumok száma viszonylag kielégítő lehetne, de a szóródás miatt sehol sem lehet, még egy-egy ágazatra sem megnyugtató mennyiségű művet találni. Szintén a szóródás miatt a többszörözött beszerzések igen gyakoriak (folyóiratok).

Különösen nagy a szóródás a biológia intenzíven fejlődő modern ágaiban, a mikrobiológiában, fiziológiában, biokémiában és biofizikában stb., szemben pl. a leíró jellegű botanikával és állattannal.

A biológiai állománygyarapítás sajnos azokban a könyvtárakban számottevő, amelyeknél a szakterület mellékgyűjtőkörbe tartozik, vagy határterületként kezelik. Hogy ezeket a könyvtárakat mennyire lehet komolyan venni, mutatja az a tény, hogy a Földtani Intézetnek, sőt a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának is előkelő hely jut a gyűjtésben (az előbbi a paleontológia, az utóbbi a biofizika és biokémia gyűjtése miatt), nem is beszélve az MTA Központi Könyvtáráról.

A biológiai szakkönyvtárak vagy nagyon gyengék, vagy gyűjtésük a biológiának hagyományosabb ágaiban, a kevésbé dinamikus diszciplínák területén történik.

A nagykönyvtárak kivételével — amelyeknél a biológia csak mellékgyűjtőkör — a *Könyvtári Minerva* adatai szerint az érintett intézmények nem rendelkeznek megfelelő reprográfiai bázissal. Holott az irodalom szétszórtságával egyenes arányban nagyobb reprográfiai kapacitásra lenne szükség.

Várni lehetett, hogy a széles körben meginduló gyűjtőkori munkálatok segítenek a biológia mostoha helyzetén. Ma már azonban kiderült, hogy ahol nincs alapkönyvtár, ott nem lehet a koordinációtól csodát várni. Másrészt az is igaz, hogy a szakirodalmi bázis hozzávetőleges gyűjtőkori rendezése csak a szolgáltatá-

Kód és név szakterület	Pale- ontol- ógia	Ált.	Ant- ropo- lógia	Ge- neti- ka	Morf. Fizi- ol.	Mik- ro- biol.	Bio- kém. Bio- fiz.	Kí- sér- és ma- tem. b.	Bo- ta- nika	Zoo- lógia	Összesen
B5 OMgKDK	1	18	1	32	28	36	78	17	110	112	433
B3 MTA Könyvtára	47	34	11	6	18	21	56	16	69	106	384
G1 Agrártud. Egyet.	4	15	1	15	11	21	48	12	76	72	275
Sz1 JATE Kvt. Szeged	15	17	5	4	11	16	43	16	64	57	248
B38 MTA Genetikai Int.		8		52	29	7	83	12	36	2	229
D1 KLTE Kvt. Debrecen	10	9	10	8	14	7	26	6	29	41	160
B2 ELTE Könyvtára	11	12	7	4	2	8	15	5	32	46	142
B1002 Term.tud. Múz.	13	9	9	3	1	1		2	20	65	123
Sz2 Szegedi Orvostud. Egy. Kvtára ...		2	2	6	10	16	56	12	2		106
B633 Magy. Áll. Földtani Int.	78	1				2	1		3	1	86
D2 Debr. Orvostud. Egy. Kvt.-a		3	2	6	6	14	47	2			80
B13 BOTE	1		1	2	5	22	35	3		2	71
B303 MTA Kis. Orvostud. Kut. Int. ...		3		6	16	2	24	9	1	1	62
B833 Orsz. Közegészségügyi Int. Kvtára		5	1	3	2	33	13	3		2	62
B503 Kert. és Szőlészeti Főisk.	1	2		7	5	4	13	1	20	6	59
B11 BMEKK	2	4	1		1	7	30	7	3		55
P10/1 Pécsi Orvostud. Egy. több tanszék		1		4	5	10	22	6	1	2	51
Ti3 MTA Biol. Kut. Int. Tihany		10			6	4	17	9	1	4	51
Összesen	183	153	51	158	170	231	607	138	467	519	2677
Százalékban	6,8	5,7	1,9	5,9	6,4	8,6	22,6	5,2	17,5	19,4	100,0%

sok koordinációjával együtt lehet értelmes könyvtárpolitikai célkitűzés. Egy könyvtár nem akkor mond le természetszerűleg egy dokumentumról, ha azt az országban más is megszerzi, hanem akkor, ha ettől a másik intézménytől gyorsan és zavartalanul megkapja.

E sorok írásakor az a helyzet, hogy a négy szegedi intézet mellé egy közös könyvtár épül. Ennek kell megerősödni oly mértékig, hogy a helyi feladatokon túl a biológiának országos könyvtári gazdája lehessen.

Addig azonban — átmenetileg — az MTA Központi Könyvtárának kell vállalnia bizonyos koordináló könyvtári feladatokat, bármennyire is idegen szakterület ez számára.

Mindez egyelőre még csak terv. A biológia pedig — már elég hosszú idő óta — realitás. Amelynek szakirodalmi igényei vannak.

Jegyzetek

1. Straub F. Bruno: *A hazai biológiai kutatás helyzete és perspektívája.* = *Magy. Tud.* 1966. 4. évf. 5. sz. 277—286. p.
2. Weinberg, A. W.: *Scientific choice and biomedical science.* = *Minerva* (London). 1965. 4. évf. 1. sz. 3—14. p.
3. *A magyar tudományos kutatás helyzete az országos kutatási statisztika tükrében.* Összeáll. Szalai Sándor. = *Tudományszerv. Tájék.* 1966. 4. évf. 2. sz. 161—182. p.
4. Straub F. Bruno: *í. h.*

Library services in biology in Hungary

T. HORVÁTH

There is no basic library for natural sciences in Hungary. That prompts the author to survey the availability of special literature in the scope of biology, one branche of the natural sciences.

As a beginning, the study enlists the research places, institutions and university departments in the line of biology. After having examined the number of research staff, places, methods and financial means at disposal, the special books and periodicals arriving to Hungary are studied.

48,5% of the world's periodicals on biology i. e. 346 items are received in our country, the lack of a special library, however, causes a considerable dispersal. The periodicals are to be found in libraries, to the collection field of which the biological material does not belong or it is only in its border-line. The purchase of the periodicals is not centrally planned, the rate of duplicates is 5.3. The article analyses this problem in the different branches of biology and according to libraries too.

As regards books, the above experiences, and especially the problem of dispersal, are affirmed. There are 5 libraries which buy from abroad more than 200 books yearly, 4 libraries buy between 100—200 and 9 libraries between 50—100 books. In 1965 4,328 books on biology arrived to the country and they were distributed among 177 libraries.

The author disapproves the situation mainly in the scope of the modern branches of biology, steps are urgent to be taken to solve the problems. The works aiming at the restriction of the libraries' collection fields result in an increased inter-library collaboration. For the time being the co-ordination in the field of the biology should be strengthened among the libraries. A right solution of the problem is to be expected only from the founding of a special library to which the establishment of the biological research institutes in Szeged will give an opportunity.